

Magyarország bogárfaunája.

Ritka eset, ha hazánk állattani irodalma egy-egy szakmunkával gyarapodik. Kevés a szakbúvár és még kevesebb a kiadó. Főleg e két tényezőnek tulajdonítható, hogy irodalmunk oly lassan jut megfelelő szakmunkákhoz.

Annál nagyobb örömmel üdvözölhetjük szerkesztőtársunk vállalkozását, ki hézagpótló munka megírására és kiadására vállalkozott.

Előttünk fekszik C s i k i E r n ő -nek „Magyarország bogárfaunája“ című munkájának első füzeté, melynek ismertetésétől azonban közelfekvő okokból el kell tekintenünk, azt másnak szakavatott tollára bízuk.

A gazdagon, 109 szövegközi rajzzal illusztrált első füzet a morfológiai részt tartalmazza. Szerző jó dolgot végzett avval, hogy faunistikai munkáját morfológiai részszel kezdi. Ezt bátran elhagyhatta volna, de szem előtt tartotta azt, hogy semmiféle munkánk nincs, melyből a kezdő is megismerhetné a bogarak testének szerkezetét. Ennek ismerete nélkül azonban lehetetlen a meghatározás, tehát kénytelen volt erre is figyelemmel lenni.

Hazánk bogárfaunája fajokban és fajváltozatokban felette gazdag, azért sok helyet a morfológiai résznek nem jutathatott, mindazonáltal az első öt ív ezt a részt röviden, de mégis elég részletesen tárgyalja, úgy hogy mindenki a legszükségesebbeket meg fogja találni.

Itt adjuk a munka bevezetését, melyből az egésznek tervezete és terjedelme látható:

„Az Európaszerte annyira kedvelt állattani tudományok körül hazánkban csekély a haladás, s még kevesebb pártfogás vehető észre; minek okát főleg abban vélem rejleni, hogy anyanyelvünkön nem léteznek oly — a jelen kornak megfelelő — rendszeres munkák, melyek segítségével az e szakmában búvárkodni óhajtó, a tárgyak kellő meghatározását eszközölhetné.“

Ezen szavakkal vezeti be F r i v a l d s z k y J á n o s 1867-ben megjelent azon munkáját¹⁾, melylyel Magyarország bogárfaunájának rendszeres leírását akarta megkezdeni. Már F r i v a l d s z k y látta, hogy magyar könyv nélkül a magyar Coleopterológia előre haladni

¹⁾ A magyarországi téhelyhröpüek (Coleoptera) műszavainak magyarázata, rövid boncz- és élettani ismertetéssel, (M. Tud. Akad. Mathem. és Természettud. Közlemények. V. kötet 1. füzet. — Pest, 1867.)

nem fog, de sajnós említett munkáján és a futóbogarak jegyzékén²⁾ kívül, a tervezett könyvből egyéb nem látott napvilágot.

Utánna pedig senkisésem vállalkozott hasonló munka megírására, — hogy miért, azt hiszem kifejtenem nem kell, eléggé ismeretesek azon tények, melyeknél fogva minden hasonló kísérlet már csírájában megakadt.

A magyar bogárgyűjtőknek tehát régi óhajtaása volt és maradt, hogy magyar műből, viszonyainknak megfelelő és teljes faunánkat felölelő könyvből ismerhessék meg hazánk bogárvilágát.

Ez volt az én régi óhajom is, mely azonban nem teljesült, mert az a néhány kísérlet, mely e téren történt, sehogyssem sikerült.

Értem ugyanis azon meghatározó könyvecskéket, melyek főleg a tanulóifjuság részére készültek, úgy mint Török Péter¹⁾, Pachinger Alajos¹⁾ és Cserey Adolf³⁾ könyvecskéit, melyek értékét, használhatóságát Fivaldszky János⁵⁾ és magam⁴⁾ kellőleg méltattuk. Ezek különben faunánknak csak kis töredékét tárgyalták.

A míg nálunk nem akadt szakember bogárfaunánk ismertetésére, addig Horvátország bogárfaunáját, ha nem is önálló tanulmányok alapján, megírja Schlosser J.⁶⁾ és Erdély faunáját Seidlitz György⁷⁾ königsbergi tanár. Gänjbauer Lajos, a bécsi udvari múzeum őrének nagy munkája⁸⁾ felöleli hazánk fau-

²⁾ Magyarország téhelyröpiinek futonezféléi (Carabidae). (M. Tud. Akad. Értekezések a természettudományok kötéből. V. kötet, 2. szám. — Budapest, 1874.)

¹⁾ Bogár-határozó. A hazai bogár-nemek felismerésére vezető segédkönyv. Hajdú-Böszörmény, 1889.

²⁾ A kolozsvári bogárgyűjtő. (Rom. kath. főgymn. 1889/90. évi értesítője. Kolozsvár, 1890.)

³⁾ Bogárhatározó, vagyis hazánkban gyakrabban előforduló bogárnemeknek es a gyakori valamint monotyp fajoknak megismerésére szolgáló útmutató. (Stampfel-féle Tudományos zsebkönyvtár. 96—98. szám. — Pozsony és Budapest 1901.)

⁴⁾ Észrevételek Török Péter «Bogárhatározó» című munkájára. (Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. XXII. kötet, 1890, p. 32.)

⁵⁾ A legújabb magyar bogárhatározóról. (Rovartani Lapok. IX. kötet 1902. p. 82—85.)

⁶⁾ Fauna cornjasaht trojedne kraljevine. Zagreb, 1877. 1—III.

⁷⁾ Fauna Transsylvaniae. Die Käfer (Coleoptera) Siebenbürgens. Königsberg, 1888—1891.

⁸⁾ Die Käfer von Mitteleuropa. Die Käfer der österreichisch-ungarischen Monarchie, Deutschlands, der Schweiz, sowie des französischen und italienischen Angebietes. — I. Bd. Caraboidea Wien, 1892. — II. Bd. Staphylinoida 1. Staphylinidae, Pselaphidae, 1895. — III. Bd. Staphylinoida 2., Clavicornia. 1899. — IV. Bd. 1. Hälfte: Dermestidae — Hydrophilidae. 1904.

náját is. Apfelbeck Viktor a szarajevoi múzeum őre, balkáni faunájában⁹⁾ pedig hű képét adja Bosznia, Hercegovina és Dalmácia faunájának.

Most, hogy mintegy tizenöt éve foglalkozom a bogarak tanulmányozásával, ez idő felét pedig hazánk legelső és legnagyobb gyűjteménye élén, a Magyar Nemzeti Múzeumban töltvén el, a hol úgy a szükséges anyag, mint a szükséges irodalom rendelkezésemre állott, nem állhattam ellen barátaim azon folytonos kérésének, hogy teljesítem már bogarászaink régi óhaját és írjam meg Magyarország bogárfaunáját.

Eredeti tervem az volt ugyan, hogy monographikus munkát nyujtsak, de ily nagy munkára nálunk ezidőszert kiadót kapni nem lehet. Kevesebbel kellett beérnem, azért csak dichotomikus meghatározó kulcsok alakjában kívánom most hazánk bogarainak gazdag faunáját bemutatni, később jobb viszonyok mellett talán eredeti tervemnek is megfelelhetek.

Mivel más újabb munkáink nincsenek, czélszerűnek véltem munkámat általános részszel bevezetni, melyben röviden a bogarak morphológiáját és a mennyire az systematikai szempontból szükséges, azok anatomiját is tárgyalni fogom, de tekintettel voltam sok más egyébre is, hiszen könyvem nálunk az első e szakmában és kezdők oktatására is kíván szolgálni.

Könyvem tervezetét illetőleg álljanak a itt következők:

Az *első* kötet az általános részen kívül a Caraboideákat és Staphylinoideákat, a *második* kötet a Palpicorniákat, Diversicorniákat és Heteromerákat, a *harmadik* kötet pedig a Phytophaga, Rhynchophora és Lamellicornia család sorozatokat fogja tartalmazni.

A családok, nemek, fajok, fajváltozatok jellemzését a mennyire lehet rövidre szabtam, csak a legfontosabb bélyegekre voltam tekintettel és főleg arra, hogy kiemeljem az állatok azon tulajdonságait, melyek alapján összehasonlító anyag nélkül is biztosan meghatározhatók legyenek. Súlyt fektettem a fajok elterjedésének körvonalozására és a hol szükséges volt, egyéb tudnivalókra is; felvettem azonkívül mindenütt a synonymákat, hogy ezzel is el lehessen kerülni a más munkákban való utánnézést. Igyekeztem munkámat a legszükségesebb rajzokkal ellátni és evvel is használhatóságát lehetőleg emelni.

Mielőtt most a bogarakra vonatkozó tudnivalók tárgyalásába

---

⁹⁾ Die Käferfauna der Balkanhalbinsel, mit Berücksichtigung Klein-Asiens und der Insel Kreta. Erster Band: Familienreihe Caraboidea. Berlin, 1904.

fognék, még csak arra kérem bogarásztársaimat, hogy munkámat, ha jónak, megfelelőnek találják, ajánlani és terjeszteni szíveskedjenek, mert csak így biztosíthatják annak gyorsabb megjelenését.

Különfélék,

Béhurczolt kártékony rovarok. Lapunk f. é. márcziusi számában Dr. Kaufmann Ernő „Két veszélyes bogár“ című cikkében foglalkozik a Dél-Amerikából Fiuméba hozott kukoriczának a *Calandra oryzae* és *Tribolium ferrugineum* bogarakkal való fertőzöttségével. A m. kir. Rovartani Állomás mostan arról értesít bennünket, hogy egyik másik hajórakományban 10, sőt 40—50% *Tribolium ferrugineum* és 50—60% *Calandra oryzae* volt. A 4 millió métermázsa kukoriczában előfordult azonkívül még a gabona egy másik élősködője, a *Cathartus gemellatus* Duv. nevű bogárka és a mezei gabonamoly (*Sitotroga cerealella*) is. — Az a körülmény, hogy a la-platai kukoriczával rizs zsiszik (*Calandra oryzae* L.) óriási mennyiségben került az országba, készítette a m. kir. Rovartani Állomást, hogy e bogárral foglalkozzék, hogy a szükséges óvintézkedéseket megtehesse. Jablonowski József, a Rovartani Állomás főnöke, erre való tekintettel a „Köztelek“ f. évi XV. évfolyamának márczius 15-iki számában (452—455 l.) foglalkozik is e tárggyal „A rizs zsiszik Magyarországon“ című cikkében, mely mint a m. kir. földművelésügyi minister külön kiadványa is megjelent. A füzet tartalmát a következőkben foglalhatjuk össze: A la-platai kukoriczának zsiszikkal való fertőzöttségét csak márczius elején vették észre a fiumei rakodó pályaudvaron, ősszel és telen nyomát se látták, a mi annak tulajdonítható, hogy Fiumében az idei tél szokatlan hideg volt és így a bogarak dermedt állapotban voltak, tehát nem igen mozoghattak. Eleinte a mi közönséges gabona zsiszikünknek (*Calandra granaria*) nézték a bogarat és azért a kukoriczának vasúton való elszállítását a fennálló rendeletek alapján megtagadták. Csak később vették észre, hogy nem a közönséges, hanem rizs zsiszikkal van dolguk, mely az